

"א גליציאנער שטיקל תורה..."

בו יבואו עניינים שונים על סדר פרשיות התורה
בהגונו גדולי הדורות מאורי גליציה
כולם אהובים כולם ברורים
להדגיש ולהעמיק בדת נפש משיבת מתן נחליאל

פרשת כי תצא - II גיליון ס'

דבר המערכת

לכבוד גליונו השישי במספר, הננו שמחים להגיש לפניכם, קוראינו החשובים, מאמר מיוחד מאת המערכת על ה'ווארט' הידוע האמור בשם הגר"א ז"ל לפרש את פרשת בן האהובה וכן השנואה, ומשאם ומתנם של גאוני גליציה בו.

כמו כן מחמת עניינים טכניים שונים ומשונים נדחתה הוצאת גליונו זה לרגע האחרון ועמכם הסליחה, ואשר על כן לא הובאה בגוף הגליון כי אם שלשלת פנינים מאוצר יד החיים של הרב מבוסקא ז"ל, ובאמצעה כמה עניינים שהובאו ביתה אגב אורחא, היות ומצויים הם בין שני ענייני פרשת כי תצא, ובהם כמה עניינים מפליאים עין הקורא, עיינו ותמצאו נחת.

כמו כן נתכבדנו השבוע במכתב תורה עמוק מלא הערות וסלסולים בדברי הגאונים שהובאו בגליונות הקודמים וכן בדברי קוראינו החשובים אשר כבדונו במגילה עפה, הכותב, החפץ בעילום שמו כפי הנראה, מרמז על זהותו כנכדו של בעל 'צור יעקב' הגאה"ג רבי אברהם יעקב הלוי הורביץ ז"ל האבד"ק פראביזנא וראש ישיבת יח"ל לזמן קצר, המעיין במכתב יראה כי נאה לנכד להמשיך במסורת המסורה מבית סבו הגדול.

תקוותנו אמורה כאן, כי בסייעתא דשמיא תהנו מגיליונו הנוכחי ואנו תפילה לבורא עולם כי יחזק ידינו ויאמץ ברכינו להמשיך ולהוציא לאור עולם את הגיליון הנחמד הלז ולפרסם תורת חכמי גליציען ברבים למען יהו עילוי לנשמותיהם הטהורות, וישוטטו בדבריהם הרבים ותרבה הדעת.

בברכת שבתא טובא

המערכת

לא יוכל לשלחה כל ימיו.

פ' תצא, בתרגום יונתן כ"ב פסוק י"ט גבי מוציא שם רע פירש למפטרה, כמו שפירש האונקלוס, וגבי אונס פירש היונתן למפטרה בגיטא, אפשר הכוונה עפ"י מה שהקשו האחרונים גבי מוציא ש"ר האיך ציונה התורה לבעל לדור עמה, הא איהו שוויא אנפשו חתיכה דאיסורא, עיין ישועות יעקב אהע"ז והגהות על הרמב"ם מהג' ר' אביש ז"ל מפפד"מ, ומצאתי בספר יהושע לדודי זקני הג' מו"ה ר' יהושע העשיל זצ"ה אבד"ק טארניפאל שכתב שבאמת שהתורה לא אנסה אותו שידור עמה כדרך איש ואשתו, רק שלא יוכל למפטרה וצריך ליתן לה מזונות, וחידוש על הספר מנחת חינוך שלא הביא כלל דברי זקינו בזה.

אבל באמת הסברא לא נראה כן דאדרבה במוציא שם רע צריך לדור עמה כדי שלא יתחזק עי"כ הקול שזינתה, אבל גביאונס ששם אין אנו צריכין לבטל הקול, א"כ שפיר דמיאפילו לא ידור עמה כדרך איש ואשתו ודי הקנס במה שצריך ליתן לה מזונות, ואף שמצאתי בסמ"ג שמשמע כהסברא של דודי זקני הנ"ל מכ"מ הסברא הישרה היא להיפך, וכן משמע בירושלמי, וזה ג"כ כוונת התרגום יונתן הנ"ל שבמוציא ש"ר פירש סתם לא יכול למפטרה היינו שצריך לדור עמה כדרך איש ואשתו כדי לבטל את הקול אבל גבי אונס רק בגיטא אינו יכול לפוטרה וצריך ליתן לה מזונות אבל צריך לדור עמה כדרך איש ואשתו ודו"ק.

מה שהעולם אומרים 'דאס איז איין ממזר קאפף', כן הוא בירושלמי קידושין ס"ו ע"פ עשרה יוחסין שממזר ע"פ רוב הוא פיקח.

עיינן בס' ליקוטי יושר מתלמיד מהרי"ו ז"ל שמהרי"ו הקפיד שבי"ט ובשבת יהי' על שולחנו חריין ואמר שזה כמו שלמים שהיו הכהנים צריכין לאכול בחרדל¹.

פ' כי תצא, בתרגום יונתן עה"פ ושילחתה לנפשה ונ"ל ותפטרונה בלבחודה בגיטא, לכאורה ה' לו לפרש ותפטרונה בגיטא בלבחודה, ונקדים מה דאיתא בספרי שאם היתה חולה אינו יכול לגרשה, וסיים הספרי מכש"כ בנות ישראל הכשרות שאינו יכול לגרשה אם היא חולנית, ועי' מגיד משנה מכסף משנה ובשיטמ"ק כתובות שהקשו שהספרי סותר להגמ' דכתובות דאיתא בפירוש שיכול לומר לה טלי גיטך וכתובתיך ויכול לגרשה, ועיין בית שמואל אהע"ז סי' ט"ו, ומצאתי בישועות יעקב שהביא לשון הרמב"ם שמשמע מדבריו שכונת הגמרא שבאמת שאינו יכול לגרשה כשהיא חולנית רק יכול לומר לה טלי גיטך וכתובתיך ואינו צריך לזונה עוד, וכשתהי' בריאה אז יהי' חל הגט, וא"כ הגט אינו חל עד שתבריא.

א

זוהי כוונת התרגום יונתן הנ"ל ותפטרונה לבלחודה, שאינו צריך ליתן לה מזונות אחר נתינת הגט והכתובה רק כל זמן שהיא חולנית לא חל הגט ואח"כ כשנעשית בריאה אז חל הגט.

ספר אוצר יד החיים לגאה"ג רבי ישכר דוב באב"ד ז"ל האב"ד בוסקא אותיות תתרמ"ג-ו

מגילה עפה - מכתבים למערכת

לכבוד מערכת גליונות 'א גאליציאנע שטיקל תורה' להפצת תורת חכמי ומאורי גאליציען זי"ע.

בגליון פר' עקב [נ"ז] הובא מו"מ בין אב"ד אבדק"ק פראביזנא להגאה"ג בעל שו"ת אמרי כהן בענין דעת הגה"ק ר"א מבעלזא זי"ע באכילת דגים בערש"ק דלא יברך ברכה ראשונה על פחות מכשיעור עיי"ש [אמרי כהן סי' ח].

ועי' שו"ת שרגא המאיר [ח"ה סי' ל"ז אות ו'] שהוא יד המעי"ר על ספר חמדת משה (להג"ר משה יעקב בעק) וז"ל, - ראיתי בסי' מ"ט מביא כהד"ג שליט"א באות ח' ששמע מהגה"צ מהר"מ רוקח אבד"ק בילגורייא דבר הלכה בשם אחיו הגה"ק מבעלזא זי"ע בענין טעימת כלשהוא וכו' שאי"צ לברך ברכה ראשונה כיון שאינו נהנה בתוך מעיו עכ"ד, הנה קשה לי להאמין שאמר כן בשם אחיו הגה"ק זצ"ל בתורת פסק הלכה, מצינו כ"פ בש"ס מכללא איתמר או בפירוש איתמר, דאי מכללא איתמר אינו ראייה, ועי' בשו"ת אמר"כ סי' ח' תשובה להגאון אבדק"ק פראביזנא (בעמח"ס שו"ת צור יעקב) וז"ל, - שמעתי מפי מע"ג שהתפלא בד"מ מאת כ"ק אדמוה"ק שליט"א שאמר בעת הנתינה בערש"ק לטעום דגים שיש בו שיעור לברך, ומשמעות ד"ק היה על הברכה שלפניה, היינו שיש בו שיעור לברך ברכה שלפניה, והתפלא דהא קי"ל דברכה שלפניה אי"צ שיעור כלל וכו' עיי"ש [עכ"ד האמר"כ] ולפענ"ד כמעט דבר ברור הוא שכוונת כ"ק אדמוה"ק מבעלזא זי"ע היה שיטת הב"ח [או"ח סי' תע"ה] דהא קי"ל שעל כל שהוא מברכין ברכה ראשונה זהו דווקא אם אין לושיעור כזית, אבל אם יש לו שיעור כזית פשיטא שצריך לכתחילה לברך ע"ש, וכידוע דברי הב"ח בבעלזא היו חשובים וחביבים מאוד, והרבה מנהגים נהגו כהב"ח וכו'. עכ"ד דו"ז הגאון רש"פ שנעעבאלג זצ"ל.

ועוד אעיר"ה - בגליון פר' ראה העל"ט [נ"ח] הביא הכותב [ב"מגילה עפה] הר"ר שנ"נ האלבערשטאם שליט"א דברי המנ"ח [מצוה תל"ז] וז"ל, - ולכאורה קשה לי דכתב שם הוי"ה ב"ה דכותב י' ה' והוי שם, ואח"כ כותב הוא"ו ובאותו רגע הוי קלקול כי אי"ז שם רק אח"כ כשכותב ה' אחרונה נגמר השם וכו' ובזה ניח"ל מאי דחז"ל מגנין בן קמצר דלא רצה ללמד על מעשה הכתב שהיה כותב תיבה בת ד' אותיות בב"א וכו' ולפמש"כ ניחא דהיה כותב שם הקדוש בב"א, ולא היה כאן קלקול רגע אחד משא"כ כשא"י לכתוב בב"א דא"א בענין אחר, ובן קמצר היה כותב בשלימות ע"כ מזכירין אותו לגנאי. עכדה"ק.

והעיר הרב הנ"ל דהגה"ק רשכבה"ג מצאנו בשו"ת ד"ח [ח"ב יו"ד קכ"א] דחה ראי' דבן קמצר, דבכורות [י"ח]. שנינו דבידי אדם א"א לצמצם, וכן פסק להלכה דאי"צ לכתוב השם כסדרן, ועוד הוסיף הנ"ל להק' על דברי הד"ח שכתב דהיכא דבעינן כסדרו אזי בב"א אינו נחשב כסדרן, והקשה ברכות ומתוס' תמורה וכו' עיי"ש שרצה לתרץ ע"ז.

- עי' בשו"ת נפש חי' להגה"ק אבד"ק קאליש זי"ע [יו"ד סי' פ"א] שהק' דבבן קמצר מוכחא דאי"צ לכתוב כסדרן דהא כתב בב"א, ומה"ת דהיכא דהוי בב"א ליכא פסול משום כסדרן? ועי' מורין דברי המג"א [סי' ל"ב סקנ"ז] שהביא דברי המ"ע דהמדפיס בדיו כשר דזה מקרי כתיבה ולא חקיקה אלא שלא רצה לאומרו למעשה, וכתב ע"ז המג"א ול"נ דתפילין ומזוזות פסול משום דא"א לצמצם ופעמים שנדפס אות השני קודם לראשון וה"ל שלא כסדרן ע"ש, הרי דהוא חשש רק שמא נדפס האות השני קודם הראשון, אבל מה שהדפיס בפ"א אינו פסול משום דהוי שלא כסדרן², אבל נ"ל להביא ראי' דאף דבכתב בב"א או הדפיס בב"א ג"כ פסול משום דלא הוי כסדרן, ממאי דאיתא בירושלמי וכו' וא"כ נראה דה"ה בתפילין, כיון שצריך להיות כסדרן כמו שנכתבים בתורה, וצריך להיות המוקדם קודם ג"כ בב"א פסול, כמו דשם עובר בעשה אף דאינו עובר על כל תאחר [ומכאן תשובה להרבה נ"ל ששאל על הד"ח מתוס' דתמורה דהא"נ דאין עובר על כל תאחר אך בעשה עבר ודו"ק בזה עיי"ש בתוכ"ד], וא"כ שפיר הוי ראייה מבן קמצר דאותיות השם אינן צריכות להיות כסדרן, דאם היה צריך להיות כסדרן אפ"ל בב"א היה פסול, ובלא"ה הוי ראי' מבן קמצר וכו' [עיי"ש תוכדה"ק וממש כד"ב הנ"ל עיי"ש], והרה"ג מו"ה אביגדור יהודא אבד"ק קויל כתב על הדברים הנ"ל שהבאתי ראייה דהיכא דכתב בב"א פסול היכא דהוי כסדרן מירושלמי דמדאי ומתוס' דתמורה וכתב וז"ל, - הראי' שהביא כת"ה מדברי התוס' דתמורה קראתי שפתיים ישק, אולם לפענ"ד יש להוכיח להיפך וכו' עכ"ד, אך בכ"ז כיון דהראיה מירושלמי ראי' ברורה היא וכן מהתוס', אין לסתור זאת מהגמ' הנ"ל דאין כ"כ ראי' וכו' עכדת"ק, דהיינו ס"ל כשי' הדב"ח.

עוד הובא בגליון הנ"ל [נ"ח] דברי הגאון ראי"ל תאומים אבד"ק בראד בספרו יעלת חן שהביא דברי הגמרא במעשה דדוד דעלה התהום ובעא למשטפיה עלמא וכו' דמצינו דלצורך ביהמ"ק הותר מחיקת השם עיי"ש.

ועי' שו"ת צור יעקב להגאה"ג מפראביזנא הנ"ל [ח"א סי' ט"ו] בנידון מחיקת שמות שבקירות ביהכ"נ עיי' גרמא, ובתוך דבריו העלה לבאר באופן מחודש את המעשה הנ"ל ואלו דבריו בקיצור: דעלה התהום ובעא למשטפיה עלמא לאו דווקא דא"כ מאי ספיקא דהותר משום פיקוח נפש דדוחה אפילו שבת החמורה, ואף דרש"י (סוכה נ"ג.) כתב דלא רצה להורות הלכה בפני רבו ג"כ פלא דאין חולקין כבוד לרב במקום פיקו"ג, וגם אחיתופל לא השיב משום פיקו"ג רק נשא ק"ו בעצמו מסוטה והוא פלא, וכו', על כרחך דמישטפיה עלמא לאו דווקא רק יכול להיות דע"י ששטף התהום למעלה הרבה בארץ, תרטוב הארץ הרבה מאוד ולא יהיה ראוי כ"כ לזריעה וכו' נסתפק דוד אם מותר לצורך זה גרם מחיקה, ואחיתופל סבר דע"י שלא ידע דוד לעמוד בפני המים יעבירוהו ממלכותו וימלון הוא, והוא יתקן הדבר שירד לתהום אח"כ, עד

² הערת המערכת: וביתר ביאור, בלשון בני הישיבות בזמננו, האם 'כסדרן' הכוונה שיכתבו האותיות אחת אחר השניה דווקא, ובכה"ג פסול בב"א, או די בכך שלא יכתבו שלא כסדר, וא"כ בב"א שפיר דמי.

שהכריחו לאחיתופל שנשא ק"ו בעצמו עפ"מ רש"י (פר' מקץ) שבשעה שהשנים טובות ושובע בעולם, הבריות נראות יפה זל"ז, והרעב שבעולם גורם קטטה בין איש לחבירו, וזה למד אחיתופל דבכה"ג מותר מחיקת השם לעשות שלום לכל העולם, וממילא לק"מ ע"ש.

ויה"ר שזכות רבוה"ק יעמוד לכם לדור דורים ותשרה הצלחה במעשה ידיכם

הכו"ח

ש.פ.ה.

מדור: בן האהובה

הקדמה:

נעסוק כאן בס"ד בעניין המובא בפרשתנו, עניין הבכורה בנחלות, ובו פרשה ידועה, פרשת דברי הגר"א הידועים, דברים נפלאים מזוקקים כזהב אופיר, וצווחו עליהם פניהם כשולי קדירה להאפיר, ובעז"ה יתבאר שפיר, כי גזרתם מעשה ספיר, והדברים יתנו עדיהן בס"ד, וכמובא בהמשך בס"ד, **ונביא** בכאן את הגירסא המובאת בספר אדרת אליהו, המבוא שם כדברי הגר"א מליקוט, על הפסוק "כי תהיין איש שתי נשים האחת אהובה והאחת שנואה וילדו לו בנים האהובה והשנואה והיה הבן הבכור לשנואה, והיה ביום הנחילו את בניו לא יוכל לבכר את בן האהובה על פני בן השנואה הבכור כי את הבכור בן השנואה יכיר לתת לו פי שנים בכל אשר לו כי הוא ראשית אונו לו משפט הבכורה." איתא שם כך, - **ונציע** סיפור אחד, מעשה שהיה בימי הגר"א ז"ל כי איש אחד לקח אשה ושנואה ויגרשה איזה שבועות אחר החתונה ויקח תיכף אשה אחרת, והנה עוד לא כלו שבעה ירחים ותלד האשה השניה לו בן, ואח"ז נודע כי בעוד ימים לא כבירים ילדה גם האשה הראשונה הגרושה ג"כ בן זכר, כי נמלאו לה תשעה ירחים, ואחר זמן נפלה מחלוקת בין משפחת הגרושה ובין האיש המגרש מי יהיה היורש לקחת נחלתו פי שנים, ויהי כאשר נודע הדבר לרבינו הגר"א ז"ל אמר כי גם ע"ז רמזה לנו התוה"ק, כי באמת קשה הרבה קושיות בקרא, א) בתחילה אמר וילדו לו בנים האהובה והשנואה, ומשמע בתחילה ילדה האהובה, ואח"ז אמר והיה הבן הבכור לשנואה, ב) מה זה שכתבה התורה לא יוכל לבכר את בן האהובה, מהיכי תיתי שיוכל לבכר עד שתצטרך להזהיר שלא יוכל, מה שלא מצינו כזאת ברוב המצוות, ג) מדוע קרא אותה שנואה, (לפי פשוטו של מקרא) והא לא תשנא וכו' כתיב, ד) מדוע פירשה לנו התוה"ק הטעם בזה יותר מברוב המצוות, - כי הוא ראשית אונו וגו', אלא ודאי שהכל נרמז באוריינתא, וכסיפור דנא שהאשה הגרושה תכונה בשם שנואה, והשניה שלקח תחתיה תכונה בשם אהובה, ובאופן זה יחפץ הבעל לבכר את בן האהובה, על פני בן הגרושה, ולתת לבן השניה פי שנים וטעמו ונימוקו עמו יען הוא נולד בתחילה, ע"כ צוותה התורה כי לא יוכל לבכר וגו', כי אם את הבכור בן השנואה יכיר לתת לו פי שנים, וכדי שלא יהיה הדבר לפלא פירשה התוה"ק הטעם, כי הוא ראשית אונו לו משפט הבכורה, כי אחרי זמן ההריון אזלינן ולא אחרי הלידה, והראשון בן השנואה יירש את נחלת אביו, ע"כ. **דברים** אלו דנו בהם גדולי עולם ופלפלו וסלסלו בהנה אחד הנה ואחד הנה, יש דורשים לשבח, ויש שאמרו שלא יצאו הדברים מפי הגאון החסיד מוילנא, ושקר העידו בשמו, ואנו ננסה במידת מה עד כמה שידינו יד כה מגעת להתחקות אחר דרך הנשרים הגדולים האלו,

ואלו הם דברי מרנא ורבנא המשיב לארץ ולדורים עליה, איש שר וגיבור מלחמה במלחמתה של תורה, רבינו הגאון בעל שואל ומשיב האב"ד לעמבערג זללה"ה, [שו"ת שואל ומשיב תליתאה ח"ג רסי נ"ב].

"היום היה אצלי הרב הדרשן מו"ה ארי' יוסף שווארץ בארד מסקאליא, ואמר לי בשם הגאון התנא אלוקי מוהראו"ו זצ"ל במ"ש וילדו לו בנים האהובה והשנואה והיה הבן הבכור לשנואה, וקשה, דתחילה אמר שתיהם ילדו לו, ואח"כ אמר שהבכור היה לשנואה, ואמר הוא דמשכחת שהשנואה נתעברה וילדה [לט']. והאהובה ילדה לו, נמצא שהלידה הי' שוות אבל העיבור היה לשנואה מקודם, ונמצא לענין הבכור כיון שהיה ראשית אונו זה יש לו דין בכור אף שילדו שתיהן כאחד, **ולפענ"ד** זה אינו, דעיקר תלוי בלידה דמן העיבור ליכא ראיא דהיה יכול להיות שתתקלקל וא"כ כל שילדה האהובה שעה אחת קודם הוא הבכור, וראיה ברורה מעשו ויעקב שכל שזה יצא ראשון הוא הבכור ודו"ק, הנה כי כן, קיבל הרב מלכוב את הדברים האמורים בשם הגאון מוילנא, ולא הפריך את זהות האומר, אלא את עצם החידוש, באמרו שבתורה מפורש להיפך, כאמור בראייתו מיעקב ועשיו,

ולפנינו גאון נוסף מגאליציה, שאף הוא מקשה על כל העניין, רבינו שלמה קלוגער זללה"ה רבב"ד ומ"מ דבראדי, בהגהותיו, הגהות חכמת שלמה לשו"ע חושן משפט בסימן רע"ח, וכה כתב שם הגאון ז"ל על דברי המחבר בסעיף א' "אין הבכור נוטל פי שנים אלא בנכסי האב וכו', וע"ז כתב הגאון ז"ל, - **נשאלתי** מחכם אחד ששמע מהגאון מו"ה חיים וואלאזינער זצ"ל שנשאל במי שיש לו ב' נשים ואחת נתעברה תחילה והשניה ילדה מקודם, איזה הוי בכור, ופשוט ליה להגאון זצ"ל מקרא דוילדו לו בנים האהובה והשנואה, נאמר האהובה תחילה ואח"כ השנואה, ואמר והיה הבן הבכור לשנואה וכו', **הנה** בזה הייתי בר מזל דהגאון ז"ל, וכבר כתבנו לעיל מזה בסימן שקודם, ועיין בחיבורי לתורה שנת תקפ"א ותקצ"ב הארכתני בענין זה, ומה שהרגיש רו"מ במכתבו מיעקב, כתבנו שם בעצמנו הטעם מכאן מאמר חז"ל בנדה דאתהפוכי מתהפך, רק ביעקב הוה נס דלא נתהפך אבל הם לא ידעו מזה, [והטעם כמו שאיתא בזוה"ק דהוה צריך שיתברך יעקב בלי רצון יצחק ע"ש היטב, ואם היה יוצא יעקב ראשון היה יצחק יודע שהוא בכור והיה מברכו ברצון, לכך לא נתהפכו, ויצחק סבר דנתהפכו והוי עשו הבכור, וזה הכוונה במדרש פרשת תולדות בפסוק את בגדי עשו בנה הגדול, שאמר הקב"ה אצלכם הוא בכור אבל אצלי הוא ננס שבננסים ע"ש, והכוונה מבואר כדברינו], ובזה אזלו כל ההערות של רומ"כ... שבתי וראיתי שדין זה מבואר ממ"ש בש"ס בבכורות פרק יש בכור [מז]: דיוצא דופן אינו בכור דבעינן וילדו לו וליכא, מוכח דבלידה תליא ולא בעיבור תלוי, והדבר פשוט להיפך דהנולד ראשון הוא הבכור ע"ש ודו"ק, **והנה** שבתי וראיתי שדין זה יהיה מוכרח מפירש"י פרשת תולדות מ"ש וזה"ל, "ויעקב בא לעכבו שיהיה ראשון ללידה כראשון ליצירה ויפטור את רחמה ויטול מן הדין, והנה כפל לשונו ויפטור את רחמה ויטול וכו', מבואר כוונתו שרצה שיהיה פטר רחם לאמו גם שיהיה בכור לנחלה מן הדין, מבואר הא אם יהיה עשו נולד ראשון לא יהיה בכור לנחלה ג"כ אף שיהיה ראשון ליצירה, בע"כ דבכור לנחלה נמי לאו ביצירה תליא מילתא רק בלידה, וגם לפי פירוש רש"י דמשל לשפופרת, א"כ בתאומים היוצא ראשון נוצר אחרון, והו"ל להמשנה בפרק יש בכור למנות זה דיש בכור לכהן ואינו בכור לנחלה ויש דהוי לנחלה ואינו לכהן, הו"ל למנות בילדו תאומים, היוצא ראשון בכור לכהן, והאחרון בכור לנחלה, אלא בע"כ דהכל בלידה, ודו"ק היטב. **הנה** כי גם רבינו מהר"ש קלוגער חידש כן, אמנם מסר לנו זה בשם תלמיד הגר"א, אך כידוע, תלמיד דובר את תורת רבו ואינו מן הנמנע שגם כאן מפי הגר"א יצאו הדברים, אך גם מהר"ש דחה את הדברים בראיות ברורות ובדיוקים מוכיחים מן הגמרא ומדברי רש"י כנ"ל.

אולם חיזוק נוסף אנו מקבלים לדברים אלו מדברי גאון ישראל הרב בעל נודע ביהודא, בספרו העמוק "דורש לציון" בדרוש ד' סמוך לסופו, וז"ל שם, - **"ותחילה** נדקדק המילות בהאי קרא דכתיב כי תהיינה לאיש שתי נשים האחת אהובה והאחת שנואה וידלו לו בנים האהובה והשנואה והיה הבכור לשנואה, הנה הקדים בנישואין האהובה דהרי כתיב אחת אהובה קודם וכן בלידה הקדים אהובה וילדו לו בנים האהובה והשנואה ואח"כ והיה הבן הבכור לשנואה, אתמהא, אם האהובה קדמה בלידה איך יהיה הבכור לשנואה, **וזה תימא רבתי אשר לא הרגיש בה אדם מעולם,**

- **ואף** דאפשר שהאהובה נתעברה קודם והשנואה ילדה קודם דגם העיבור יקרא לפעמים בשם לידה, מ"מ מי דחקו לקרא לאחוז באופן זה שהאהובה נשאת קודם ונתעברה קודם ושאח"כ ילדה השנואה הבכור, כגון שהאהובה ילדה לתשעה ירחים וזו לשבעה, מה היה חסר לכתוב דרך הטבע כיון שזו ילדה הבכור היה לו להקדימה בנישואין ובלידה, דעל הסתם הנישאת קודם יולדת קודם, והכי ה"ל למכתב, כי תהיין לאיש שתי נשים האחת שנואה והאחת אהובה, וילדו לו בנים השנואה והאהובה והיה הבן הבכור לשנואה וגו', אז היה דבר דבור על אופניו..."

ומכאן אחז הנוב"י דרך אחרת ומפרש שאהובה ושנואה דקתני קרא היינו אהובה בנישואיה ושנואה בנישואיה והיינו שנשא חייב לאוין וקס"ד דכיון דכך אינו הבן הנולד ממנה בנו הגמור, וממילא תעלה על דעתך שיכול לבכר את בן האהובה על פני בן השנואה, וקמ"ל דלא, עי"ש באורך דבריו הנפלאים.

עכ"פ חזינו דלדעתו הגדולה הפירוש הזה יש לו רגלים וכל מה דלא אחז בדרך זו לפרש המקרא, הוא רק מפני הדוחק, אולם מבחינת תקפותו ההלכתית של הפירוש לא הטיל בו הנו"ב שום דופי, ושפיר היה יכול רבינו הגר"א לאמרו, ועי' פרדס יוסף לפרשת תולדות ושם הצדיק את הנו"ב שלא כתב זה בשם הגר"א לפי שעדיין לא נדפסו ספריו ולא היו למראה עיני הנו"ב, עי"ש שהביא עוד מ"מ ודו"ק.

נוסף על זה, דן בחידוש האמור הרב בעל בית יצחק האב"ד זאלקווא פרעמישלא ולבוב, רבי יצק שמלקיס זללה"ה, ולא בספרו ימצאו הדברים, כי אם בהסכמתו לספר עורה שחר מאת הג"מ רבי נתן נטע לנדאו הדיין מבארדיוב ואח"כ בקראקא, **"ובשומי** עיני על דבריו ראיתי בערך בכור ספק אי לענין נחלה אזלינן בתר לידה או בתר הריון יע"ש, ועפ"ז יש לישב מה שהקשה הערוך לנר ביבמות כ"ד דפריך בכור ליבם פשוט לא ליבם, א"כ ל"ל קרא איש פרט לאשת קטן (קדושין י"ט) וביבמות דף קה. ממעט קטן מחליצה, והרי היבם הבכור קטן והמת קטן ממנו ואין אישות לקטן, ולהנ"ל י"ל דהיבם בכור להריון והמת הי' בכור ללידה.

ולענין יבום דבנחלה תלה רחמנא בכור להריון מ"מ, אך עיין רש"י בחומש פ' תולדות דיעקב נוצר מטיפה ראשונה כו' ורצה להיות ראשון ללידה כראשון ליצירה, ולהנ"ל למה לי להיות ראשון ללידה הא נחלה בהרמת תליא, והגם ד"ל שרצה להיות בכור פטר רחם, שהעבודה הי' בבכורים פטרי רחם מ"מ למה לקח הבכורה מעשו לנחלה, עיין סוטה דף יג: נהי דזבונא בכורתא, פשיטותא מי זבונא, ועוד כיון דהנולד אחרון נוצר ראשון, א"כ בתאומים יהא הנולד אחרון בכור לנחלה, ואולי דוקא ביעקב הי' כן וצ"ע.

ובעיקר הקושיא בש"ס יבמות הנ"ל י"ל עפ"ד זקני מהר"מ פדואה ז"ל, בנולד אחד סוף אדר א' ואחד תהילת אדר ב' ושנת י"ג שלהם שנה פשוטה זה שנולד סוף אדר א' נעשה בן י"ג סוף אדר וזה שנולד תחלת אדר ב' נעשה בן י"ג תחילת אדר א"כ. משכחת דהיבם בכור קטן ואחיו המת פשוט גדול ממנו..."

מחמת קוצר הזמן והיריעה אין אנו מתיימרים להקיף את כל הפרשיה המובאת כאן, ואין אנו אלא כמראי מקום בנידון זה, בהצעת דברי רבותינו נוחם עדן, האריות הגדולים גאוני גאליציה, נציין שכדברי הגר"א והנודע ביהודא המובאים כאן הראנו חכם אחד לדעת שמופיע גם כן בדברי הפירוש המיוחס להראב"ד על הספרי בפרשתן, עי"ש ותמצאנו, וליתר פלפול והעמקה בדברי רבינו הגר"א עיין בספר הנחמד כלי חמדה בפרשתנו ובפרשת תולדות, עי"ש ודו"ק.

פרנס החודש

יעמוד על הברכה ידידנו החשוב רודף צדקה וחסד מוקיר תורה ולומדיה ואיהו גופיה צורבא מרבנן שנדב למען הוצאות הגליון הנדיב הנכבד הרבני החסיד העומד לימינו וליבו ער להפצת תורת רבותינו חכמי גאליציה האי גברא יקירא ממנו יראו וכן יעשו ה"ה ידידנו החשוב הרב ראובן גראסמאן שליט"א

קווינס - ניו יורק

לעילוי נשמת

הרה"ח רבי משה בן הרה"ח רבי חיים יהודה הלוי ז"ל

תהא נשמתו צרורה בצרור החיים וזכות הרבים תהא טובה לנשמתו הטהורה

לכל ענייני הגליון ניתן לפנות אל המערכת

agalitsyaner@gmail.com

לתרומות הנצחות וכו' - 0533130444

או לת.ד. משפחת זורגר רחוב רבי יהושע 31 ב"ב

לבקשת רבים אומרים מי יראנו טוב... ניתן להשיג את הגליון ולהפיצו ברבים מתוך - "לדעת-נט"

יו"ל ע"י מערכת "א גאליציאנע שטיקל תורה"

חברי המערכת:

הר"ר חיים משה הכהן זורגר הי"ו

הר"ר אריה רוזן הי"ו

שנה שניה תשע"ו